

Undervisningsministeriets kreativitetsstrategi Sammandrag av delarbetsgruppernas rapporter 21.11.2005

Arbetet med kreativitetsstrategin

Statsminister Matti Vanhanens regeringsprogram innehåller en utfästelse om att en riksomfattande kreativitetsstrategi utarbetas. Frågan nämns i kapitlet om kulturpolitik. Strategiarbetet består av tre faser. Uppdraget bereddes av en förarbetsgrupp i början av 2004. Cirka 250 intressegrupper bads yttra sig om dess förslag. Dessutom gjordes en utredning av motsvarande strategier i andra länder. Det egentliga strategiarbetet startades på kulturminister Tanja Karpelas uppdrag daterat den 30 november 2004. Undervisningsministeriet utsåg tre delarbetsgrupper för att behandla olika temaområden inom strategiarbetet samt en samarbetsgrupp för att bedöma helheten.

Uppdraget om kreativitetsstrategiarbetet baserar sig på det aktuella temat och begränsar inte arbetet enbart till kulturpolitiska frågor.

Enligt uppdraget har kreativitetsstrategiarbetet som mål

"- att göra olika samhällsaktörer uppmärksamma på kreativitetens allt större betydelse för individernas, gemenskapernas och hela samhällets välfärd och framgång
- att genom olika åtgärder öka förutsättningarna att använda de resurser hos individer och gemenskaper som hänförs till kreativitet samt
- att hitta en balans mellan samhällets utvecklingsmöjligheter när det gäller kreativitet och de allt högre kraven på konkurrensförmåga och effektivitet."

Denna sammanfattning innehåller de viktigaste budskapen i delarbetsgruppernas rapporter. Härfter inleder samarbetsgruppen sin arbetsfas. Den ska ta ställning till delarbetsgruppernas linjeval och förslag genom att samordna dem med andra utmaningar som gäller utvecklingen av det finska samhället. En annan central uppgift är att bedöma hur rapporterna och förslagen i dem bäst kan verkställas i vårt samhälle. Samarbetsgruppen lägger sannolikt fram sina egna slutsatser under våren 2006, senast den 31 oktober 2006.

Delarbetsgruppernas rapporter – de viktigaste budskapen

Den kreativa människan

Enligt denna arbetsgrupp kan man tala om en infantil fas av fri kreativitet och om vuxenkreativitet. Infantil kreativitet är barnets helhetsinriktade och intuitiva sätt att granska saker i sin omgivning. Vuxenkreativiteten tar fasta på innehåll och målmedvetenhet i tanke och handling. Att alltför tidigt kräva vuxenkreativitet av barnet, kan bli ett hinder för kreativitetens

utveckling i barndomen. I vuxen ålder kan kreativiteten äventyras om nyttan av ett helhetsinriktat, intuitivt och fantasibaserat tänkande underskattas.

Arbetsgruppen talar om en resursinriktad människo- och samhällssyn och i enlighet med den om kreativitet som varje människas möjlighet att förverkliga sig själv och påverka i samhället. Ett samhälle som inser betydelsen av kreativitet bör bidra till att dessa möjligheter tas till vara. Men kreativiteten utvecklas inte och leder inte heller till innovativitet slumpmässigt. Därför behövs kreativitetspedagogisk och annan kreativitetsutveckling inom olika områden av samhällsverksamheten.

Arbetsgruppen påpekar att av de områden som ingår i dess uppdrag identifieras och värdesätts **kreativiteten i vardagen** ännu bristfälligt och därför får den inte tillräcklig uppmärksamhet i arbetet att utveckla olika gemenskaper och hela samhället. Myndigheterna bör låta sig bevakas av behov och problem i vardagen. I synnerhet mötet mellan vardagskreativitet och institutionell verksamhet bör förbättras, vilket ofta förutsätter gränsöverskridning inom förvaltningen. Där de möts behövs social innovation. Arbetsgruppen ser dock ett problem i att framtagningen av sociala innovationer saknar behövliga sporrar, stöd och finansiering.

Medborgarverksamheten ses som ett viktigt forum för kreativ verksamhet i praktiken. Organisationerna och gemenskaperna för medborgarverksamhet bör göra sina verksamhets sätt mångsidigare så att tvånget att välja mellan vardagsbehov och behovet att delta minskar. Verksamhetsformerna bör utvecklas så att det ordnas hjälp med barnpassning, åldringshjälp och annan hjälp, så att i synnerhet människor under de "köriga" åren kan lösgöra sig för fritidsaktiviteter och deltagande. Arbetsgruppen föreslår att det i synnerhet för de ungas del utvecklas verksamhet som bygger på tanken om en social garanti. Idén är att verksamheten ska förhindra bortfall från fritidsaktiviteter. Att människor av olika orsaker lämnar sina hobbyn innebär förlorade kreativa krafter hos såväl individen som hobbygemenskaperna.

De äldre borde ha möjligheter att använda sina färdigheter och förmågor även efter att de har lämnat arbetslivet. Samtidigt kunde de - frivilligt - underlätta vardagen för familjer eller ensamboende. Seniormedborgare kunde på lämpligt sätt delta i verksamheten i olika institutioner (daghem, skolor, åldringshem, idrottsföreningar, organisationer osv.). Det behövs i vår tid nya roller för mor- och farföräldrar, mor- och farbröder, mosttrar, fastrar.

En annan åldersgrupp som noteras är pubertetsungdomarna. För att deras kreativa krafter ska komma till nytta för dem själva och deras omgivning krävs en närmare specificering av flick- och pojkkulturerna. Häri ligger en utmaning för både skolan och ungdomsarbetet.

Arbetsgruppen uppmärksammar även den virtuella vardagen. Nyttan och nackdelarna med de elektroniska kommunikationsmedlen bör kartläggas ur ett perspektiv som tar fasta på huruvida de stärker människors kreativa resurser, sociala nätverk och livshantering.

Vetenskap och konst granskar arbetsgruppen som särskilda rum för professionellt kreativitetsförverkligande, kreativa "försökslaboratorier". Många aktuella projekt och planer som gäller universitetsväsendet (resultatstyrningen, produktivitetsprogrammet osv.) ses dock i och med att de betonar förväntningar på kvantitativa prestationer och för med sig tidspress som problematiska med tanke på ett skapande forskningsarbete. Å andra sidan kan universiteten främja kreativitet genom egna åtgärder (utveckla innovativa grepp på studier och arbeten samt en kreativ pedagogik). Den tvärvetenskapliga forskningens betydelse som kreativitets- och innovativitetsfrämjande faktor framhålls.

I samband med behandlingen av konsten konstateras att man fortfarande inte i tillräcklig grad har insett dess betydelse i vidare bemärkelse i samhället - åtminstone inte i form av finansiering. Arbetsgruppen är bekymrad över den ställning konstfostran har i skolorna och framhåller vikten av att de positiva verkningarna av konstnärlig kreativitet sprids till andra livsområden - tillämpad användning av konst. I fråga om spridningen behövs sektorövergripande samarbete inom förvaltningen.

Det ses inte som något gott i **arbetslivsutvecklingen** om utförande arbete och utvecklande arbete lösgörs från varandra. Strävandena att främja kreativitet och innovativitet bör gälla alla näringsgrenar och alla nivåer i arbetslivet. Hur kreativiteten ska ledas ses som en central utmaning i ledarskapets människosyn och rekryteringen av ledare. Kraftigt hierarkiska organisationsstrukturer betraktas som gift för kreativiteten.

Upphovsrätterna i samband med skapande arbete anses viktiga, men ett attitydmässigt fasthållande vid egna idéer ses begränsa innovationsprocesserna på arbetsplatserna och i deras nätverk. På arbetsplatserna bör skapas sporrar för att främja delgivning av idéer och information till andra. Kreativa initiativ, idéer och inte minst uppfinningar bör belönas. En granskning av innovationspotentialen bör ingå i personalbokslut och resultatstyrningspraxis. När det gäller kreativitet anses "upphovsrätterna" omfatta även arbetsorganisationens tålamod att acceptera det faktum att alla kreativa idéer inte omedelbart och inte alltid leder till synliga resultat.

Förvaltningens redskap att främja kreativitet föreslås vara stöd och spridning av innovativa förfaringssätt och processer samt administrativ "stödhjulsverksamhet". Det förra kunde vara den offentliga förvaltningens tredje styrform utöver norm- och resultatstyrningen. I modellen letar den styrande förvaltningen (ministerierna, kommunerna) upp innovativ verksamhet och innovativa processer och ger dem stöd, medan yrkeshögskolorna och universiteten diagnostiserar och undersöker dem. "Stödhjulsverksamheten" kunde främst utvecklas för att stödja sådana element (t.ex. kreativitet) som missgynnas av den sektorindelade förvaltningen. På regional nivå kunde en dylik verksamhetsform passa i arbetskrafts- och näringslivscentralerna.

Att växelverkan mellan utbildning och arbetsliv utvecklas ses som viktigt också ur den kreativitetsfrämjande synvinkeln. Arbetsgruppen ser problemen med stress och utbrändhet i arbetslivet som så allvarliga, att den föreslår att arbetsgruppen för kreativitetsstrategin bör överväga om ett nationellt "nödlägesforum" eller motsvarande borde sammankallas för att behandla frågan så att forsknings- och erfarenhetsbaserad information och kunskap om ämnet, liksom också olika syner på problemet förs samman i en verklig diskussionskontakt med varandra.

Utvecklingen av **fostran och utbildning** bör enligt arbetsgruppens mening vara kreativitets- och resursinriktad. Det handlar om en långsiktig utveckling av skolans verksamhet i denna riktning, inte om enstaka konststycken. Inte heller handlar det bara om att stödja kreativa toppförmågor, eftersom problemen just nu bl.a. ligger i den rådvillhet och vanmäktighet som upplevs i hemmen, t.o.m. i att barn utsätts för fara. Här accentueras vikten av det ansvar som aktörerna inom småbarnsfostran - rådgivningar och dagvård - bär som fostrare. Ett resursinriktat föräldraskap bör stödas. Också medierna har skäl att självkritiskt granska sina verksamhetsformer och sitt utbud och fråga sig om de bidrar till eller försvårar en sådan uppväxt och ett sådant fostrande arbete.

Oron över att skolorna storknar i mängden läroinnehåll och lärarnas och elevernas prestationspress var en fråga som väckte debatt i arbetsgruppen. Åsikterna delades om vilka slutsatser som ska dras om oron. Alla betonade att målsättningen för uppfostrings- och utbildningspolitiken måste vara tydlig och klar oavsett pressen - främst kommer elevernas

utveckling till humana människor. En del ansåg att man för att skapa rum för kreativitet rentav bör minska mängden information som erbjuds i utbildningen. Enligt andras mening ligger problemet i en bristande förmåga att lägga fram och hantera information. Utmaningen är didaktisk och pedagogisk, och gäller även läroplaner och läromedel. Det är i detta syfte skäl att lyssna till budskapen i den s.k. alternativa pedagogiken.

I fråga om skolans verksamhetskultur konstaterar arbetsgruppen att den trots ändringarna i skolsystemet är nästan oförändrad. Som grogrund för kreativitet är skolgemenskapen emellertid av stor betydelse. Känslan och erfarenheterna av delaktighet och eget deltagande uppmuntrar eleverna att använda sina skapande resurser även i annan skolverksamhet än den som syftar till inlärningsresultat. När skolor och läroanstalter bildar nätverk med omvärlden ökar deras resurser att utveckla en kreativ verksamhet.

Utvecklingen av lärarutbildningen är särskilt viktig i uppkomsten av en "kreativtetsarkitektur för utbildningen". Det är frågan om att utveckla lärarens yrkesbeskrivning så att även andra uppgifter i skolan än undervisning i enskilda ämnen blir möjliga. För att "utvecklingslärarens" roll ska främjas krävs ett klart och konsekvent erkännande av utvecklingsarbetet i avlöningen. De administrativa uppgifternas starka dominans i rektorernas arbete minskar insatserna för en skola som främjar kreativitet. Innehållet i lärarutbildningen och rektorsutbildningen måste tydligt stödja de kreativtetsfrämjande målen.

Arbetsgruppen lägger fram sammanlagt 36 åtgärdsförslag inom sitt uppdragsområde.

Arbetsgruppens viktigaste budskap är:

1. En resursinriktad människo- och samhällssyn måste anammas. Man måste lita på människors förmåga och vilja att använda sina egna kreativa och andra resurser, och samhället måste stödja användningen.
2. I informationssamhället inverkar kreativitet och innovationer avgörande på förutsättningarna för samhällsutvecklingen. Inom uppdragsområdet framstår behovet att ta fram nya sociala innovationer som viktigt, men arrangemangen till stöd för dem är inte tillräckliga.
3. De kreativtetsfrämjande målen - liksom också många av arbetsgruppens förslag - ryms inte inom de gällande sektorgränserna i förvaltningen. Det behövs ett tanke- och handlingsätt som överskrider sektorgränserna på såväl nationell, regional som lokal nivå.
4. När den väl kommit fram, behöver kreativiteten ofta tid för att kunna användas och plats runt omkring sig. Ständig tidsbrist, tempoarbete och alltför stor effektivitetssträvan är därför särskilt problematiska frågor ur kreativtetsynvinkel, och borde inte med flit gynnas genom samhälleliga åtgärder.

Skapande miljöer

Arbetsgruppen skärskådade sitt uppdrag via spänningsfältet mellan en kreativ livsinställning och en produktiv kreativitet. En kreativ livsinställning innebär att individerna har ett lekfullt och experimentlystet förhållande till världen, medan gemenskapsaspekten på kreativitet är att åstadkomma produktionsresultat som gemenskapen anser värdefulla (produktiv kreativitet). Skapande processer hos individen leder inte nödvändigtvis till kreativa resultat som värdesätts av gemenskapen. Ändå är det förmånligt för gemenskapen att bidra till individens strävan att utnyttja sin kreativa livsinställning. På det sättet ställs individernas kreativa resurser mer

sannolikt till gemenskapens förfogande. Om man försöker ställa kreativiteten till gemenskapens förfogande med tvång, vänder den skapande individen sin kreativitet åt ett annat håll.

Arbetsgruppen anser att det för närvarande finns en vilja till samhällelig användning av kreativitet till produktion av innovationer och främjande av konkurrenskraften. Men arbetsgruppen menar att det också kan gå rejält fel. De individuella utgångspunkterna och de vidare gemenskapsförutsättningarna för kreativiteten hamnar i skymundan, och den allt hårdare konkurrenskulturen är behäftad med många risker. Även om Finland med många mått mätt klarar sig bra, ser utmaningen i fråga om hur samhället bör utvecklas annorlunda ut ur kreativitetstematiskt synvinkel än om man bara ser till främjandet av konkurrenskraften: "måste vi vara världsbäst i olika enskilda frågor - kanske rentav i kreativitet i sig - eller är det viktigare att låta resurserna hos alla som bor i Finland ge näring åt samhällsutvecklingen så mångsidigt som möjligt?"

Arbetsgruppen ser välfärdssamhället som en social innovation, som även i framtiden bör utgöra grunden för samhällsutvecklingen. De bästa innovationerna är enligt arbetsgruppen de som på samma gång har en produktionsdimension, en social och en kulturell dimension.

Arbetsgruppen menar att den skapande miljön "tillåter och tål olikhet och mångfald samt uppmuntrar till användning av kreativ förmåga och kreativa resurser. Individen måste i sin boende-, arbets- och verksamhetsgemenskap ha tillräcklig handlingsfrihet och tillräckligt handlingsrum, samt möjlighet att utmana invanda tankemönster och handlingsätt i sina gemenskaper. Gemenskaperna måste vara villiga och kapabla att lyssna till olika tankegångar, idéer och initiativ och vid behov ändra sina värderingar och handlingsätt". Arbetsgruppen understöder inte oreserverat tanken på att skapa särskilda kreativa miljöer för kreativa människor eller t.ex. för s.k. toppexperter. Om man försöker skapa sådana, kan det göras närmast på grund av den positiva effekt de har som exempel för andra.

Finlands förutsättningar att vara en nationellt kreativ miljö bedömer arbetsgruppen via sex delfaktorer och 29 åtgärdsförslag som hänför sig till dem:

- Den finländska **debattkulturen** är fortfarande inte särskilt utvecklad. "Finländarna har mycket kunskap och idéer, men deras tankar blir inte alltid adekvat bemötta när de presenteras offentligt." Diskussionen går in på person, anklagar för fel och "felaktiga åsikter", kännetecknas av misstänksamhet och misstrogenhet. Att debattkulturen förbättras är allas ansvar. Mediernas roll är viktig, men deras egen utveckling visar och stöder inte alltid en god debattkultur. Ytlig, nagelfarande kritikhet förekommer, men verklig, kritisk journalistikpraxis, lika litet som mediekritik, har inte slagit ordentligt rot i den finländska mediekulturen.

- **Värde- och attitydklimatet** kräver en kritisk granskning - avkall på traditioner, men även värdesättande av traditioner, allt nytt är inte automatiskt kreativt eller i sig eftersträvansvärt. Den nationella självkänslan har fortfarande brister och känsliga punkter. Självuttryck och oliktankande har underskattats i fostran och utbildning, t.o.m. bestraffats. Erfarenheter av rädsla och skam i detta sammanhang är ingenting ovanligt. För den kreativa gemenskapen är mångfalden viktig. Särskilt problematisk är arbetsorganisationernas likformighet. Arbetsgruppens praktiska förslag kring detta tema är bl.a. en kurshelhet för beslutsfattarna om den finländska kulturen, det andliga arvet och kreativitet (jfr kurserna i psykologiskt försvar), ett undervisningspaket för var och en i finsk kultur och kreativitet inom det fria bildningsarbetet, en årsbok om kulturens tillstånd (jfr rapporterna om miljöns tillstånd), dagar för gamla tankar, idén om ett levande bibliotek samt ett register och certifikat över mångfald på arbetsplatser.

- Det finns stelbenthet i Finlands **politisk-administrativa verksamhetskulturer och beslutssystem**. Vikten och betoningen av formaliteter minskar rummet för kreativa arbetssätt och processer. Beslutssystemet är delvis rörigt och svårt att förstå för medborgarna. De flesta kreativitetsfrämjande mål kan inte uppnås, om inte revirtänkandet avskaffas på alla förvaltningsnivåer. I stället för revirbevakningen måste tanken på samverkan rotas. Å andra sidan måste man varna för att det bildas en ny "utvecklingselit", fjärrad från det verkliga livet, i stället för den traditionella förvaltningsfunktionen. Det finns nämligen den risken med strategiarbetet, att det blir en del av det administrativa utvecklingsknåpandet och att man ger processen material och legitimitet att ge gamla saker nya namn försedda med en kreativitetsstämpel. Friktionen mellan förvaltningsbyråkratin och företagsverksamheten bör minskas.

- **Den bebyggda miljön** bör ge möjligheter till omväxlande synvinklar och varierbara lösningar i verksamheten. "Samhällslösningar som är alltför långt slutförda är vanligen inte givande för verksamheten." Det är viktigt att de historiska avlagringarna syns i den bebyggda miljön. Problemet i Finland är att de samfundsstrukturellt "kreativa punkterna" uppstår alltför långt från varandra. Arbetsgruppens praktiska förslag är att idéer om skapande miljöer som passar för finländska förhållanden stöts och blöts i form av en tävling för inbjudna eller genom brainstorming.

Användarnas behov måste beaktas när miljöer byggs upp. Användarna ska få komma till tals och interaktionen inledas redan innan planeringsprocessen startar. Åtgärder för att utveckla förfaringssätten för deltagande och påverkan är också ett sätt att balansera starka och svaga intressen i samband med byggandet: "den vanliga människans" behov mot effektiv markanvändning och lönsamt byggande. Den finländska samhällsplaneringen, en viss kliniskhet i arkitektur och byggande och paradigm som gynnar en strävan mot konformitet i planeringskriterier och praxis måste skärskådas kritiskt. I synnerhet utvecklingen av entreprenörskap inom serviceområdet borde stödjas med samhällsstrukturella medel.

- Som ett hinder för **kreativitet i vardagen** ser arbetsgruppen isoleringen och ensamheten, som gör att kreativitetsresurser hos individer och gemenskaper blir oanvända. För att hjälpa upp problemet behövs nya former av social verksamhet och samlingsarenor. Som en sådan anges i rapportens åtgärdsförslag sociodesign. Man vill föra in konst och kultur som en del av vardagen. När man försöker göra **arbetsmiljöerna** mer kreativa bör både arbetslokalerna och arrangemangen för arbetsutförandet uppmärksammas. Ingendera har hittills utvecklats särskilt medvetet för att gynna kreativitet. Som exempel på det förra nämns schematiskt byggda kontor och på det senare distansarbetets dåliga fotfäste i vårt arbetsliv.

Arbetsgruppen anser det inte nödvändigt att bedöma **regionernas** förutsättningar att fungera som kreativa miljöer – de gör det själva om de så önskar. För att det ska uppstå koncentrationer av kreativ verksamhet på det regionala planet måste olika aktörer träffas och deras skapande resurser förenas. För att kulturen och kreativiteten ska kunna lyftas fram på en strategisk nivå i regionutvecklingen krävs att kriterierna i såväl statens som kommunernas finansieringssystem, liksom även användningen av systemen inriktas mot nya och innovativa projekt, samlingsplatser och kreativitetskoncentrationer. Även i regionerna behövs ledning av kreativiteten, nya verksamhetsmodeller och nya grepp i utvecklingsarbetet. Det är skäl att ta med både utveckling av kulturaktiviteterna och innovation av lednings- och utvecklingspraxis i regioncentrumprogrammet och i andra program för regional och lokal utveckling. Också sociala och ekologiska innovationer som hänför sig till interaktionen mellan natur, landsbygd och stad föreslås i arbetsgruppens rapport.

Kreativ ekonomi

Arbetsgruppen för en kreativ ekonomi utgår i sin rapport från att världsekonomin har gått in i ett innovationsdrivet utvecklingskede. Därför granskar den i enlighet med sitt uppdrag den kreativa ekonomin dels som kärnan i innovationspolitiken, dels som ett område som ger Finland bättre internationell konkurrenskraft. Finlands styrkeområden – ett högklassigt utbildnings- och innovationssystem, god infrastruktur, fungerande offentlig förvaltning och frånvaro av korruption - gör det möjligt att vinna framgång i en kreativ och global ekonomi, men den stora utmaningen är att främja en kreativitetskultur. Vi behöver en utveckling av hela samhället ur kreativitets- och innovativitetssynvinkel, ny förmåga att tillämpa kunskap och information, ny kreativ företagsverksamhet och ett kreativt grepp i alla arbetsuppgifter, omläggning av strukturer, brett nyttiggörande av medborgarnas kunnande samt värdesättning av konst och kultur som områden utstrålade kreativitet. Idékreativitet och businesskreativitet måste förenas. Ekonomisk tillväxt kan inte byggas på rutinarbete eller rutinproduktion. Eftersom kreativiteten och innovativiteten påverkas av flera faktorer, måste man komma åt kreativitetens utvecklingscykler.

Konsten och kulturen är enligt arbetsgruppen viktiga kreativitetsfrämjande faktorer jämsides med vetenskapen, men strävandena att främja kreativitet får inte vara beroende enbart av dem. Möjligheterna att främja kreativitet noteras inte tillräckligt seriöst i diskussionen om hur ekonomin ska utvecklas, ifall kreativiteten uppfattas så att den enbart eller alltför mycket gäller konst och kultur. Arbetsgruppen ser konsten och kulturen som brobyggare och verktygsmakare för en nytänkande orientering av den samhällsliga verksamheten. Kulturen är en "finkänslig lärare" när den skapar förutsättningar och lockar fram nyfikenhet att betrakta saker och ting på ett nytt eller annorlunda sätt. Utvecklingen av kontakterna mellan kulturen och samhället i övrigt är en betydelsefull möjlighet i utvecklingen av en kreativ ekonomi, utöver det att en del av det konstnärliga arbetet leder till industriell produktion.

Kreativ produktion är omsättning av kulturella betydelser, vilket sker i form av kreativa produkter. I en kreativ produktion är betydelseomsättningen primär jämfört med den fysiska produkten. Vikten av den här sortens produktion har ökat. Kulturnäringsarna representerar kreativ verksamhet och likställs i allmänt tal med kreativa näringsgrenar. I samband med kreativitetsstrategiprocessen står undervisningsministeriet och Statistikcentralen tillsammans med andra ministerier i beråd att sätta i gång ett forskningsprojekt, vars syfte är att närmare utvärdera de nationalekonomiska verkningarna av de kulturella näringsgrenarna hittills. Kulturexporten utgör en del av aktiviteterna inom de kreativa näringsgrenarna.

Som helhet betyder kreativ ekonomi en satsning på kreativ och innovativ verksamhet inom all ekonomisk verksamhet. Det kräver förmåga till förnyelse i den traditionella industrin, ett nytt entreprenörskap kring kreativ ekonomi, utveckling av kreativa näringsgrenar och ett kreativt grepp i alla arbetsuppgifter. Nyckelfaktorn för en framgångsrik kreativ ekonomi ligger i en förening av ekonomi, vetenskap, konst, teknologi, kompetens och utbildning. Arbetsgruppen anser att satsningarna på dessa områden internationellt sett ligger på god nivå i Finland, men deras ekonomiska avkastning i nationalekonomin är inte lika god. Vi är ofta bra på att göra saker inom en sektor, men kreativa kombinationer är svårare.

Arbetsgruppen ser det som viktigt i utvecklingen av en kreativ ekonomi att små och medelstora företag främjas. Entreprenörskap, i synnerhet i fråga om nya företag, kunde bäst främjas genom att det skapas mångsidigare företagsformer samt finansieringsformer och -lösningar som passar för dem. Många länder har en företagsform för allmännyttiga företag. Enligt arbetsgruppen passar formen bra för kreativa branscher, och man bör därför utreda om den kunde vara lämpad också i Finland.

Arbetsgruppen namnger i sin rapport de **viktigaste hindren för kreativitet:**

1. Bristande organisering av arbetet, vilket bl.a. leder till stress och utbrändhet, samt en organisationskultur som kontrollerar humankapitalet.
2. Hierarkisk och specificerad förvaltning, inte minst inom den offentliga sektorn.
3. Hinder för entreprenörskap (invecklad byråkrati och ensidiga finansieringsmarknader och -system).
4. Bristande förening av idékreativitet och businesskreativitet, exempelvis alltför stor betoning på teknologi och alltför liten betoning på användarperspektivet som en källa till kreativitet i affärsverksamhet.
5. Bristande resurstilldelning för konst och konstinstitutioner, vilket tär på möjligheterna till kreativ verksamhet och beskär det högklassiga kulturutbudet som inspirerar omgivningen.
6. Långtifrån alla kreativa resurser i samhället kommer till användning, t.ex. hämmas en stor kreativ potential av arbetslösheten.

Analogt namnger arbetsgruppen **åtta kreativitetsfrämjande steg** och stakar ut riktlinjer som hänför sig till dem. De åtta stegen är

1. Kreativitetskulturen stärks med hjälp av medel inom konsten. Detta förutsätter bl.a. att resurserna inom branschen tryggas och att finansieringsmekanismerna uppdateras med tanke på behoven samt att kvaliteten och innovativiteten i konstinstitutionerna utvecklas.
2. Utveckling av ledningen. I arbetslivet dominerar fortfarande sådan praxis som skapades under den industriella revolutionen och som är problematisk i ett kvalitetsfrämjande perspektiv. Bl.a. behövs en höjning av nivån på ledarskapsutbildningen och en minskning av den stelbenta förvaltningspraxisen.
3. Utveckling av arbetslivet. Det tids- och effektivitetspressade arbetslivet håller på att utvecklas i en annan riktning än vad kreativitetsteorierna ser som bra med tanke på kreativiteten. Bl.a. kontakterna mellan utbildningen och arbetslivet bör ytterligare stärkas och initiativkraften i arbetsorganisationerna stödas. En mångkulturell arbetsmiljö är en drivfjäder för innovationer.
4. Kreativitet som en del av all utbildning. Kreativiteten bör i all utbildning stärkas genom integreringsprincipen, men även toppkompetensen inom strategiska områden bör utvecklas.
5. Sporrar för toppprestationer inom vetenskap och konst. Forskningens kvalitet måste höjas, mångdisciplinära forskningsmiljöer utvecklas, forskningsresultat exploateras i hela samhället och ett stödsystem för konsten utvecklas för att identifiera aktörer med potential att bli internationellt framgångsrika.
6. Flera innovativa miljöer och kreativa platser. Bl.a. måste interaktionen mellan vetenskap, kultur och affärsverksamhet ökas med hjälp av medel inom stadsplaneringen för att kreativa center ska uppstå.
7. Uppskattning och utveckling av entreprenörskap. Bl.a. måste hinder för konkurrens undanröjas, riskfinansieringsinstrument för småföretag utvecklas och utländska investerare lockas till Finland. Inom servicesektorn finns mycket tillväxtpotential. I kulturentreprenörskapet måste kreativiteten i högre grad omsättas i produkter.

8. Bättre förutsättningar för kulturexport och -import. Bl.a. bör man för potentiella kulturprodukter skapa ett konkret stödssystem för internationell spridning och framgång, utveckla ett kvalitetsbaserat stöd, som fokuserar på produkten, för kostnader för produktifiering, promotion, marknadsföring och spridning samt ett distributions- och marknadsföringsnätverk för den finländska kulturindustrin.

Gemensamma och olika synsätt eller fokuseringar i rapporterna

Förarbetsgruppen som utformade kreativitetsstrategiuppdraget såg de kreativitetsfrämjande syftena som strävanden som lyfter fram spänningsfält mellan olika utgångspunkter och synsätt i tänkandet. Det centrala i strävandena ansågs vara frågan om "hur spänningen mellan frihet och effektivitet ska regleras".

Rapporterna från de tre delarbetsgrupperna innehåller många sammanfallande, men i vissa delar även spänningsfyllda synsätt. Samtliga betonar att kreativitet är för alla och varje människas möjlighet att påverka sitt eget liv och sin omvärld. Starkast kommer denna syn fram i arbetsgruppen för den kreativa människan, när den talar om en resursinriktad människo- och samhällsyn som grund för kreativitetsfrämjandet. Å andra sidan ser arbetsgruppen kring en kreativ ekonomi den största ekonomiska potentialen i toppkompetens och tillämpning av denna. Arbetsgruppen för den kreativa människan konstaterar att "samarbetsgruppen för kreativitetsstrategin har orsak att ta ställning till hur dels det tankesätt som betonar allas kreativitet, dels uppmärksammandet av de s.k. toppexperternas behov ska anpassas till varandra i samhällspolitiken". Alla arbetsgrupper ser i varje fall att individernas kreativa resurser inte för närvarande tas till vara på bästa möjliga sätt. Till exempel ses arbetslösheten som en mångfaldig förlust av mänskliga, även kreativa, resurser.

Inställningen till hur kreativitet kan tas till vara i samhällelig bemärkelse visar fokuseringsskillnader. Samtliga arbetsgrupper understryker i princip att kreativt tänkande och kreativ verksamhet handlar om att ifrågasätta - och om att man måste få ifrågasätta - rådande tankemönster och handlingsätt. Ekonomigruppen anser att konsekvenserna av de kreativitetsfrämjande strävandena inte bara ska gälla grunden för kreativitet, utan även kunna förbättra den ekonomiska tillväxten och Finlands konkurrenskraft, trots att "allt inte kan mätas i pengar". Enligt miljögruppen bör kreativiteten inte tvingas att tjäna bara vissa på förhand bestämda mål. Däremot kommer den kreativa människans insatser bäst till användning även för samhällets mål, när hon ges tillräcklig frihet.

Alla arbetsgrupper ser dagens trender i arbetslivet som problematiska med tanke på kreativitetsfrämjandet. De ställer sig kritiska bl.a. till resultatledningen och dess mätpraxis m.m.. Tidsbrist, stress och utbrändhet ses som allvarliga problem som kan äventyra möjligheterna att nå andra viktiga mål.

Ekonomigruppen ser det som viktigt i kreativitetsstrategiarbetet att snabbt gå från ord till handling. Miljögruppen varnar för risken att också detta strategiarbete kan leda till ett "utvecklingsknåpande" på klichénivå, där gamla saker och invand praxis förses med kreativitetsstämpel. Arbetsgruppen för den kreativa människan ser det som viktigt att genomförandet av strategiarbetet följs upp och även att arbetet fortsätter på lämpligt sätt.

Alla arbetsgrupper är eniga om att strävandena att främja kreativiteten inte kan utvecklas fullt ut i en revirbevakande sektoriserad förvaltningsstruktur.